

твій тихий сум (В. Симоненко) – звертання землі залежить від усіх членів простого речення, хоча найбільше від дієслова *чую*.

«Звертання не є членом речення, хоча функціонально і граматично тісно пов'язане з його основою, на відміну від інших ізольованих одиниць, що дає підстави деяким лінгвістам (І. Кучеренку, І. Стеценку та ін.) кваліфікувати його як своєрідний член речення» [2, с. 235].

Отже, питання вивчення ускладнювальних компонентів у простому ускладненому реченні є актуальним і дискусійним. Подальші дослідження вбачаємо в розгляді вживання цих компонентів у текстах.

Список використаних джерел

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2005. 270 с.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
3. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 408 с.

Дар'я Драннікова,

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент
Оксана Вербовецька

ОСОБОВІ ІМЕНА У ТВОРІ «БІЛИЙ ПОПІЛ» ІЛЛАРІОНА ПАВЛЮКА

Антропоніміка – один із розділів мовознавства, що досліджує особливості творення й функціонування власних особових назв. Антропоніми зберігають у собі відомості про духовне й культурне життя суспільства.

Власні назви людей є засобом мовної ідентифікації особи у суспільстві. Сфера їх використання є досить широкою, що вимагає виокремлення онімів за характером обставин, у контексті яких вони вживаються. Таким чином в ономастиці формується дві системи іменувань, а саме офіційна і неофіційна. Обидві вони тісно пов'язані між собою, адже офіційна система є документально закріпленою й сталою, на відміну від неофіційної, що зумовлює залежність розвитку неофіційної системи іменування від офіційної [0].

Офіційна система іменувань на сучасному етапі розвитку містить три основні класи: імена, прізвища та імена по батькові. Будь-які інші іменування, на думку більшості дослідників антропонімії, варто відносити до прізвищ. Проте окремою групою неофіційних іменувань виступають варіанти особових. Варіантом імені, услід за П. Чучкою, вважаємо його видозміну. Дослідник під терміном «іменний варіант» розуміє «всяку (і фонетичну, і словотворчу, і офіційну, і розмовну) модифікацію того ж

самого імені, у тому числі й основний, тобто стрижневий його варіант» [4, с. 39].

Метою дослідження є виявити та дослідити різноманіття особових імен у романі сучасного українського письменника Ілларіона Павлюка «Білий попіл».

Загалом вивченням літературно-художніх онімів в українській ономастиці займалися Ю. Карпенко, Л. Белей, Т. Крупеньова, О. Карпенко, М. Зубов, М. Мельник, Г. Шотова-Ніколенко, Л. Шестопалова, О. Сколоздра-Шепітко та ін.

У творі І. Павлюка «Білий попіл» виявлено 30 особових імен, серед яких чоловічі імена переважають над жіночими. Репертуар чоловічих імен складає 22 одиниці (*Варфоломій, Василь, Григорій, Іван, Марк, Микола, Мирослав, Назар, Олесь, Панас, Петро, Роман, Семен, Тарас, Теома, Тимко, Тома, Томас, Томаш, Фома, Хома, Юда*), жіночих – 8 одиниць (*Анна, Марфа, Настя, Оксана, Соля, Солоха, Соломія, Соломійка*).

Дослідивши етимологію поданих імен, ми вважаємо доцільним поділити їх на такі чотири групи за походженням: **грецькі**: *Анна, Василь, Варфоломій, Григорій, Марк, Марфа, Микола, Настя (Анастасія), Оксана, Панас, Петро, Семен, Тарас, Тимко (Тимофій), Теома, Тома, Томас, Томаш, Фома, Хома*; **латинські**: *Назар, Роман*; **слов'янські**: *Мирослав*; **єврейські**: *Соломія, Іван, Юда*. Як бачимо, переважають оніми грецького походження.

Більшість із виявлених у творі особових імен вжиті в офіційних формах, проте виявлені і варіанти імен. Загалом така група в антропонімії включає словотвірні-структурні похідні, акцентуаційні та лексичні. Задля аналізу словотвірних-структурних варіантів ми використали класифікацію, розроблену Р. Керстою, у якій виділили усічені оніми; усічено-суфіксальні оніми; суфіксальні варіанти онімів (повна основа імені + суфікс; усічена самостійна основа + суфікс; усічено-суфіксальне ім'я + суфікс) [59].

Усічення передбачає втрату частини імені (афреза, синкопа, апокопа) і сприяє спрощенню вимови громіздких назв чи іншомовних, не адаптованих до української мови. Шляхом усічення утворені оніми *Олесь, Настя, Соля* та ін.

Утворення суфіксальних варіантів відбувається шляхом приєднання суфіксів до основ, що становлять різні структурні варіанти – повні та усічені. Найчастотнішими суфіксальними варіантами є деривати з суфіксом **-к-**, який поєднується з усіма варіантами іменних основ – повними, усіченими та усічено-суфіксальними. У нашому дослідженні виявлено такі: *Соломійка* та *Тимко*, які утворені від повних основ (*Соломійка*, бо основи приєднувався лише суфікс **-к-**, оскільки формант **-а** залишався уже від повної основи імені), усічених основ (*Тимко* – усічена форма імені *Тимофій* + суфікс **-к-**). Виявлено суфіксальний варіант від усіченої основи за допомогою суфікса **-х**: *Солоха*. Неофіційні форми імені *Соломія* утворюють словотвірне гніздо: *Соломія* (офіційна форма) – *Соломійка* (повна основа імені + суфікс **-к-**) – *Солоха* (усічення + суфікс **-х-**) – *Соля* (усічене ім'я). «Одні і ті ж суфікси в різних ситуаціях можуть виражати то пестливість, то згрубілість. Загалом говорити про експресивне забарвлення імен або ж суфіксів для їх утворення, на нашу думку, не можна. Це явище дуже суб'єктивне, вимагає достеменного вивчення кожного випадку зокрема» [1].

Важливо також окремо відзначити імена *Теома*, *Тома*, *Томас*, *Томаш*, *Фома* та *Хома*, що є лексичними варіантами одного імені: *Теома* (αμοα[те-ома] — «близнюк») – арамейською, *Тома* (фр. Thomas) – французькою, *Томас* (грец. Θωμᾶς) – грецькою, *Томаш* (пол. Tomasz) – польською та *Хома* – українською. Такі фонетичні варіанти є важливим елементом сюжету і були використані з метою розкриття однієї з головних його загадок. З точки зору використання варіантів особових імен, то можна їх поділити на три категорії: загальнонаціональні (використовуються в усіх регіонах країни): *Настя*, *Соломійка*; локальні (використовують лише в межах певного населеного пункту, району чи регіону): *Солоха*; індивідуальні, внутрішньосімейні (у межах родини): *Соля*.

Проаналізувавши поданий матеріал, можемо зробити висновок, що особові імена відіграють важливу роль у літературних творах, утворюючи онімний простір літературного тексту, увиразнюючи його й додаючи змісту та глибини. Антропонімний репертуар твору є цінним джерелом для розуміння мовної ідентифікації персонажів та культурно-історичного тла роману.

Список використаних джерел

1. Вербовецька О. Неофіційна антропонімія Тернопільщини: дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Тернопіль, 2016. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Verbovetska_Oksana/Neofitsiina_antroponimiia_Ternopilschyny/ (дата звернення: 28.10.2025).
2. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI століття. Чоловічі іменування Київ: Наук. думка, 1984. 214 с.
3. Павлюк І. Білий попіл/ пер. з рос. Михайла Бриниха. Львів: Вид-во Старого Лева, 2018. 352 с.
4. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття: монографія. Київ: ТОВ «Папірус», 2008. 671 с.

Світлана Лавріненко,
курсант Військового інституту телекомунікацій та
інформатизації ім. Героїв Крут;
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент
Інна Жукович

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ: КРИЗЬ ПРИЗМУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими завданнями. У сучасних умовах розвитку Збройних Сил України та інтеграції у світовий безпековий простір питання якісної мовної підготовки військовослужбовців набуває особливої актуальності. Володіння